

ENTREVISTA

Pastora Mira, coordinadora del Centro de Acercamiento de San Carlos, Colòmbia

Eugènia Riera

Institut Català Internacional per la Pau

Pastora Mira, coordinadora del Centro de Acercamiento, Reconciliación y Reparación de San Carlos, Colòmbia

San Carlos, un petit municipi colombià, va condensar durant anys l'horror de la guerra. Entre 1998 i 2005, 18.000 dels seus 25.000 habitants van fugir del poble. Es van comptabilitzar 1.250 homicidis, 33 matances, 210 desaparicions forçades i 12 víctimes de violència sexual. Ara, dècades després, els sancarlatins conviuen amb harmonia. Víctimes i victimaris comparteixen espais i recuperen la vida tranquil·la. La seva lluita per la memòria i la reconciliació ha estat exemplar, gràcies a la feina del Centre d'Acostament, Reconciliació i Reparació. En aquesta entrevista, conversem amb la seva coordinadora, Pastora Mira, víctima del conflicte i artífex de la convivència.

Com ha estat possible a San Carlos passar de l'horror de la guerra a la bona convivència?

On abans era impossible de transitar, on la vida es perdia per no res, ara la població està retornant i la convivència és harmònica entre uns i altres, malgrat les dificultats del dia a dia - econòmiques o d'una altra índole- però ja sense la violència sociopolítica que ens destrueix. S'ha fet molta feina entre tots, hi ha hagut compromisos per intentar en la mesura possible d'ajudar l'altre, per satisfer les necessitats bàsiques de tots, per acompanyar les víctimes del conflicte.

La reconciliació implica abordar el passat, desenvolupar una visió compartida del futur, trencar amb la cultura de la por i la desconfiança... aquests requisits s'han donat a San Carlos?

Totalment. La reconciliació és un conjunt d'accions que permet a uns i altres mirar-se als ulls i caminar junts. Però a més d'escoltar i poder mirar l'altre, la reconciliació també és pensar en la supervivència i generar condicions per fer-la possible, crear estratègies productives per a la comunitat; i participar en la reconstrucció de la memòria del que aquí va passar; tots, uns i altres, sense satanitzar ni alimentar odís ni revenges, sense morbositat, sinó al contrari, per evitar la repetició dels fets. La memòria s'ha d'afrontar amb tot el respecte cap a a l'altre, i així s'ha fet a San Carlos. Quan parlem de convivència harmònica al nostre poble és perquè s'han donat aquestes accions.

Ha estat possible construir un relat comú?

En conflictes tan llargs la memòria no es construeix d'un dia per l'altre; estem treballant per arribar a una memòria que sigui conforme i respectada per totes, i que permeti que els fets no es repeteixin de cara a les noves generacions.

En aquest camí han tingut la col·laboració de les autoritats nacionals?

Des del Centre Nacional de Memòria Històrica ens han acompanyat per documentar els fets i la història del conflicte armat ha quedat recollida al llibre *San Carlos: memoria del éxodo de la guerra*. Però ha estat bàsicament un treball de la comunitat, una iniciativa ciutadana. Ja en els anys de la guerra ens vam mobilitzar per promoure accions que permetessin acabar amb el conflicte, i d'allà va sorgir el Centro de Acercamiento, Reconciliación y Reparación (CARE), que per a nosaltres ha estat un punt de trobada.

“ La reconciliació és un conjunt d'accions que permeten a uns i altres mirar-se als ulls i caminar junts, generar condicions per a la

supervivència i reconstruir la memòria ”

Vostè va ser una de les fundadores del CARE. La contribució de les víctimes del conflicte ha estat essencial per l'èxit de la reconciliació?

A les víctimes ens ha tocat portar el pes de la guerra i volem superar-la i millorar les condicions que la van generar. Per això és necessari abordar aquest camí i així jo vaig decidir fundar el CARE, un centre d'atenció i acompanyament a les víctimes, perquè ningú no se sentís exclòs, un centre també de consulta i documentació.

El centre està situat en la que durant la guerra es coneixia com la Caseta del Terror. Per què?

És un simbolisme, perquè no només cal transformar els imaginaris dels éssers humans i dignificar-los, sinó també els llocs, per poder avançar, generar confiança i fer passos cap a la reconciliació.

Aquests passos cap a la reconciliació han d'incloure el perdó?

Les víctimes hem de crear nosaltres mateixes les condicions de sanació que ens permetin perdonar, per poder alliberar-nos i seguir la vida endavant. A San Carlos hem avançat significativament en generar les possibilitats de poder retornar al municipi, de conviure, de participar... Sens dubte és una experiència exitosa.

L'experiència de San Carlos es pot estendre a altres municipis?

Crec que sí. En la mesura que les comunitats van veient que una experiència és bona, es pot treballar. Nosaltres ens vam asseure a una taula amb desmobilitzats de les FARC i hi va manar com a éssers humans, no com guerrers. El primer pas és entendre això. Aquí no venim amb cuirassa de guerrers ni com víctimes, sinó com humans, que de vegades ens equivoquem. I cadascú ha de reconèixer el seu error.

“ La guerra és un monstre que, per on passa, no mira si ataca nens, homes, dones... el monstre ataca indiscriminadament ”

Colòmbia viu una situació de postconflicte on la reconciliació i l'articulació de la convivència són reptes pendents. Creu que el país està prou preparat per fer-hi front?

Jo no puc parlar sobre el país i els seus 44 milions d'habitants, puc dir que hi ha llocs on s'ha avançat més, on nosaltres podem acompanyar i mostrar les rutes del que hem fet perquè puguem entrar en una altra fase del postconflicte. A San Carlos uns quants habitants vam decidir que era hora de canviar, que no podíem seguir amb la llei del talió.

Se sent orgullosa de la feina feta?

Portem dotze anys treballant, l'experiència és molt positiva i, més que orgullosa, em sento compromesa. Però encara tenim temes pendents. Com a víctimes estem a l'expectativa que comenci a funcionar la comissió de recerca de les persones desaparegudes. A San Carlos necessitem recuperar totes les persones desaparegudes. Des del CARE tenim identificades 210 desaparicions forçades, però la xifra pot ser superior perquè hi ha persones que no s'han apropiat al nostre centre. D'aquestes, s'ha aconseguit lliurar-ne amb dignitat als seus familiars 48, a partir dels acords de justícia i pau. Però totes les famílies tenen aquest dret. La guerra és un monstre que, per on passa, no mira si ataca nens, homes, dones... el monstre ataca indiscriminadament. Ara queda molta feina perquè es prengui consciència del que es va viure i no es torni a repetir.

Fotografia: Fotografia extreta del Centre d'Acostament, Reconciliació i Reparació de San Carlos, Colòmbia.

© Generalitat de Catalunya